

Mauremys caspica leprosa.

Een vakantie in de Algarve

S. Bogaerts
Fagelstraat 94
6524 CH
Nijmegen

Foto's van de
auteur, tenzij
anders vermeld.

INLEIDING

In de zomervakantie van 1987 heb ik een tijdje doorgebracht in de Algarve. Dit gebied ligt in het zuiden van Portugal en herbergt een schat aan interessante dieren zoals de gewone kameleon (*Chamaeleo chamaeleon*). Het klimaat is er zeer aangenaam te noemen voor ons warmtebehoefte vakantiegangers, vandaar dat ik ook maar eens die kant ben opgetrokken. Na een lange busreis van twee dagen en nachten kwam ik in Lissabon aan, hoofdstad en tevens grootste stad van Portugal. Vandaaruit heb ik de 'hobbelexpres' naar het zuiden genomen. Daar werd ik opgewacht door een kennis van me die daar een huisje heeft zodat ik een dak boven m'n hoofd had. Het was inmiddels al vrij laat geworden maar ik kon toch niet nalaten wat rond te snuffelen.

Ik trof er meteen al muurgekko's (*Tarentola mauritanica*) aan, waarvan een tiental dieren het huisje bewoonden. Nu kon ik rustig gaan slapen met de wetenschap dat er reptielen voorkwamen. De volgende dag begon m'n tocht. Ik kreeg een fiets waarmee ik me door de Portugese heuvels kon bewegen. Mijn thuisbasis was het stadje Olhão. Vandaaruit ben ik onder andere naar Faro, Loulé, Carrapateira en Tavira geweest en zo heb ik onderstaande dieren gevonden.

AMFIBIEËN

Pleurodeles waltl.

Ik heb slechts één ribbensalamander kunnen vinden en die was nog platgereden ook. De vindplaats was een weg langs een bijna uitgedroogd beekje. In het tot stilstaand watertje geworden

Biotoop van *Chamaeleo chamaeleon*, *Coluber hippocrepis* en *Pleurodeles waltl* nabij Alhão.

beekje vond ik nog een larfje van de ribbensalamander. Volwassen dieren heb ik echter niet meer gevonden. Ik heb het gevoel dat als deze dieren eenmaal in zomerslaap zijn, je nog eindeloos stenen kunt omdraaien zonder een salamander te vinden.

Rana perezi.

De Iberische meerkikker vond ik overal waar het water enigszins zoet was. Dat wil zeggen in alle soorten watertjes, hoe zeer vervuild deze ook waren, van drinkputten in de duinen van Carrapateira tot in het stadsriool van Olhão (hetzelfde beekje als de ribbensalamander). Ik trof de dieren meestal zonnend maar ze vluchtten terstond als ik te dichtbij kwam. Opvallend was wel de grote variatie in kleur en rugtekening: van heldergroen tot vuilbruin.

Bufo bufo spinosus.

De Zuideuropese gewone pad werd veelvuldig aangetroffen, vaak in dezelfde biotopen als de meerkikker, maar ook heel vaak veel verder verwijderd van water. Dit is niet zo verwonderlijk als je zo goed bent aangepast aan droge omstandigheden als deze pad. De meeste exemplaren waren wonderlijk mooi gevlekt met grote beige tot witte vlekken over het gehele lichaam.

Hyla meridionalis.

Ik heb de Zuideuropese boomkikker alleen gevonden in de rivier door de stad Aljezur. Het was een pas gemetamorfoseerd kikkertje van ongeveer anderhalve cm. Ik heb het vermoeden dat ze veel talrijker zijn, maar de zomer is jammer genoeg niet de beste tijd om amfibieën te zoeken.

REPTIELEN

Mauremys caspica leprosa.

De Iberische beekschildpad was vrij algemeen en niet erg kieskeurig in zijn biotoopkeuze. Ik trof ze aan in Santa Clara in een zwak stromend slootje, waar ik ook een doosje rattegif vond. In de rivier door de stad Aljezur kon je vanaf de brug over de rivier de schildpadden aantreffen, maar ook in brakwatermeertjes achter het strand van Faro. In Aljezur trof ik zeer grote exemplaren aan met een carapaxlengte van tegen de 30 cm.

Emys orbicularis.

Ik heb slechts eenmaal een Europese moerasschildpad mogen aanschouwen. Het dier leefde in dezelfde poel waar ik ook de beekschildpad vond. Volgens mij en ook enkele vrienden die al twee keer een trektocht door Iberië hebben ondernomen is de moerasschildpad hier veel zeldzamer dan de beekschildpad en beperkt zich tot optimale biotopen, zoals deze poel, met zeer veel voedsel (visjes, kikkers, insecten) en goede plaatsen om te zonnen en eieren te leggen.

Tarentola mauritanica.

Wie de muurgekko een beetje kent weet dat je hem soms werkelijk overal kunt aantreffen, en dat deed ik dan ook. Je zag ze veel op muurtjes maar vooral op de huisjes en zelfs op telefoonpalen en wc's. De mensen zijn trouwens bang voor deze dieren, volgens hen zijn het duiveltjes. Ze snaptten ook niet dat ik ze durfde vastpakken. Dit verhaaltje

vertelden ze me vorig jaar in Spanje trouwens ook, de 'dragon' at gaten in je kleren en als ze je beten lieten ze nooit meer los. In dit laatste hadden ze ook wel een beetje gelijk want het zijn echte vasthouders.

Hemidactylus turcicus.

Ik heb maar één enkele Europese tijtjak gezien. Deze bevond zich onder een steen nabij Olhão. Ik vermoed dat dit dier hier meer 'in de natuur' voorkomt dan de muurgekko.

Lacerta lepida.

De parelhagedis moet ook vrij algemeen zijn. Niet dat je ze vaak zag, maar je vond wel regelmatig stukken vervelling

bij het keren van stenen. Met wat moeite heb ik er toch eentje kunnen vangen. Dit dier was in de haast om weg te komen in een ondiep en doodlopend hol onderaan een stapelmuurtje terechtgekomen. Na veel porren en rommelen kwam het eruit en met een snelle greep had ik haar (het was een vrouwtje) te pakken en zij mij ook. Toen ze zich goed had vastgebeten kon ik haar meenemen om te fotograferen.

Acanthodactylus erythrurus.

De roodstaartfranjeteenhagedis heb ik aangetroffen op een dijkje achter Faro. Het was een jong dier, dat ik meteen kon herkennen aan de rode staart.

Psammodromus algirus.

De Algerijnse zandloper was samen met de muurgekko de meest voorkomende hagedis. Overal waar maar goede schuilplaatsen waren, van minuscule steenhoopjes tot afvalbergen, trof je ze aan. Opvallend vond ik wel dat ik alleen volwassen dieren heb gezien.

Blanus cinereus.

Een van de leukste vondsten was de Moorse wormhagedis. Ik had bij het zoeken naar salamanders al menige steen omgedraaid en het enige wat ik vond waren schorpioenen en af en toe een vervellingshuidje van een hagedis of slang. Van deze huidjes was een kwart van de wormhagedis. Volgens ARNOLD et al. (1978) komen ze alleen 's nachts of op natte tijden aan de oppervlakte. En inderdaad, als je met een afbeelding naar een boer liep en vroeg of hij dit dier kende, dan was dit dier alleen van regendagen bekend. Op een dag vond ik een doodgereden jong vlak voor het huisje waar ik verbleef. Het diertje had een lengte van ongeveer 10 cm. Toen ik ermee naar huis liep en het liet zien, vertelde de vrouw van mijn kennis dat ze dit dier regelmatig bij de wasplaats zag. Deze wasplaats lag direct naast het huisje en bestond uit een betonnen bak met een kraan. Onder deze bak lagen wat

Psammodromus algirus. Foto: P.M. Mudde.

Lacerta lepida in de aanval.

Natrix maura.

stenen en na enig draaien vond ik wat ik zocht: een wormhagedis. Het was een volwassen dier van 25 à 30 cm. Dit zijn dus waarschijnlijk de plaatsers waar je moet zoeken wil je deze eigenaardige beesten tegenkomen: daar waar veel met water wordt gemorst. Ik deed het dier in een emmer met een laag zand om het de volgende dag te fotograferen. Met regenwormen hoef je dan de emmer niet af te dekken maar bij deze dieren wèl. Het dier was weg, ook al was het zeker 15 cm van het zandoppervlak tot aan de bovenrand van de emmer. Vermeldenswaard is nog dat een vriend van mij rond diezelfde tijd zo'n drie dagen lang stapelmuurtjes en steenhopen heeft afgegraven om deze dieren te vinden. Je moet echt je best doen en veel geluk hebben om dit dier te vinden.

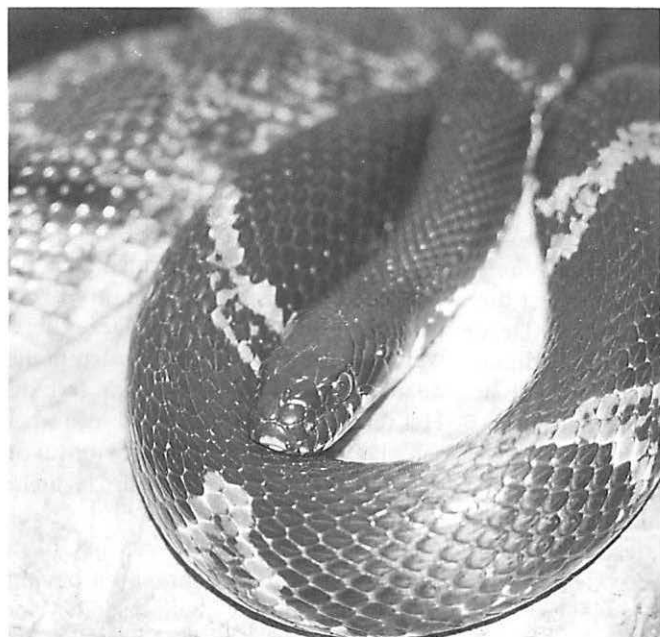
Chamaeleo chamaeleon.

De gewone kameleon of Europese kameleon is ook zo'n dier dat je niet moet gaan zoeken, je moet ze gewoon domweg tegenkomen. Soms sta je er bijna bovenop voordat je ze in de gaten hebt. Ik ben ze vrij vaak tegengekomen omdat ze de hele dag actief zijn. Ik vond ze vooral naast en in de buurt van de snelweg (gewone autoweg, maar er werd zo snel gereden) tussen Faro en Olhão. De meeste dood, platgereden op de weg, wat weer eens bewees dat je ook zonder

geld 'tol' kan eisen. Ik heb op een dag 24 dode kameleons geteld op een weggedeelte van 8 kilometer. Deze waren dan wel niet allemaal vers, maar toch. Op de weg naar Loulé telde ik er nog eens een stuk of 30. Ik vond dat schokkend veel. Daarnaast lagen er ook wel dode honden, katten, slangen, ratten en zelfs een keer iets dat sterk op een ree leek, maar de kameleon was het sterkst vertegenwoordigd. Dit dier is beschermd maar zo'n weg richt toch wel een grote slachting aan onder deze boeiende dieren. De kleurveranderingen kreeg ik te zien bij een pas aangereden dier. Normaal waren ze groen in allerlei schakeringen maar deze had een zwarte bebloede staart en een knalgeel lichaam. Hij liet me mooi zien hoe bedreven hij was in de verkleurtechniek. Ik heb van deze soort geen jonge dieren aangetroffen. De kameleons zaten meestal in laag struikgewas, maar ik heb ze ook vrij hoog boven de grond (1-2 m) in olijf- en amandelbomen gevonden.

Natrix maura.

De mate waarin de adderringslang en de Spaanse ringslang (*Natrix natrix astreptophora*) voorkomen vertoont hetzelfde beeld als dat van de beekschildpad en de moerasschildpad. De eerste komt veel voor, terwijl ik de Spaanse ringslang niet heb gezien, maar een vriend van mij wel. Hij heeft hetzelfde geconstateerd. De ringslang is duidelijk in de minderheid in Iberië. Maar terug naar de adderringslang. Deze was meestal in groten getale aanwezig in watertjes waar ook de meerkikker voorkwam, hier waarschijnlijk wel de voornaamste voedselbron. Echt grote exemplaren heb ik niet gezien, de meeste waren tussen de 30 en 50 cm. Opvallend was dat je hier zo'n 40% gestreepte dieren aantrof (zoals bij *Natrix natrix persa*). Af en toe dacht ik echt dat ik een kousebandslangetje (*Thamnophis*) zag zwemmen.

Coluber hippocrepis Foto P.M. Mulder

Coluber hippocrepis.

Uit de vele vervellingen die ik vond moet ik wel concluderen dat de hoefijzerslang veelvuldig voorkwam. Helaas heb ik deze slang zelf niet gevonden. Het enige dat ik te zien kreeg was een zwarte slang, die mij zoals vaak met slangen te vlug af was. Wel heb ik eenmaal een half afgekloven exemplaar gevonden onder een brug vlak bij Olhão. Verder heb ik nog eenmaal een doodgereden dier gevonden op de weg van Olhão naar Faro.

Elaphe scalaris.

Van de trap- of ladderslang heb ik alleen een grote huid gevonden in de omge-

ving van Quelfes, een dorpje bij Olhão, met een lengte van ongeveer 1,5 m. Ik vond de huid tussen stenen van een grote stapelmuur nabij een boerderij.

Malpolon monspessulanus.

Ook van de Montpellier-slang, die ook hagedisslang genoemd wordt, heb ik alleen de vervellingshuid kunnen vinden.

SLOTWOORD

Ik heb vrij veel gezien, prachtig mooie natuur, maar ook Portimao waar ik een geweldig luxe hotel- en clubcomplex aantrof. Daar hebben heel wat dieren voor moeten wijken. Ik hoop dat deze projecten niet verder uitgebreid worden. Dan ga ik graag nog eens terug. Met dank aan Rob Veen, die hierboven een aantal malen, terecht, als vriend wordt genoemd.

HOLIDAY IN THE ALGARVE (PORTUGAL)

During a trip in the Algarve in the summer of 1987, a lot of amphibians and reptiles were seen. Of the amphibians *Rana perezi* and *Bufo bufo spinosus* were much more common than *Pleurodeles waltl* and *Hyla meridionalis*. *Mauremys caspica leprosa*, *Emys orbicularis*, *Tarentola mauritanica*, *Hemidactylus turcicus*, *Lacerta lepida*, *Acanthodactylus erythrurus*, *Psammotromus algerus*, *Blanus cinereus*, *Chamaeleo chamaeleon*, *Natrix maura* were found alive. A dead *Coluber hippocrepis* and a skin of *Elaphe scalaris* and *Malpolon monspessulanus* were found. Short notes are given on the habitats of these animals.

LITERATUUR

ARNOLD, E.N., J.A. BURTON & D.W. OVENDEN, 1978. Elseviers reptielen- en amfibieëngids. Elsevier, Amsterdam.